

kommunuskrivstovuna og eisini tá fyrstu tíðina, eftir at hann var komin har, gekk Hans Hendrik á handils-skúla, har hann eitt nú hevði lært maskinskriving.

– Ein stórir partur av arbeiðinum kom tí eisini at vera at skriva brøv, ið Poul Øster hevði skrivað kladdu til frammanundan.

Hini, ið vóru á kommunuskrivstovuni á Tvøroyri tá, vóru Anna Olsen og Jaspur Holm.

– Tvey ár seinni, í 1946, keypti kommunan ein sandgrabbara úr Danmark, og tað kom eisini at gerast mitt arbeiði at taka mæi av honum, sigur Hans Hendrik.

– Hesin sandgrabbarin varð brúktur til havnarbyggingar og dýpingar runt um í Føroyum, og eisini varð hann brúktur til at grabba sand upp, ið síðani varð seldur.

Útnevndur til fulltrúa

Í 1950 setti sóknarstýrið fram eitt ynski um, at Poul Øster útnevndi sær ein fulltrúa, og tað bleiv so Hans Hendrik. Tey næstu árin færdi hendan nýggja upp-gávan eitt nú við sær, at tá tað barst frá hjá sóknarstýrisskrivaranum, skuldi Hans Hendrik taka sær av at skriva á sóknarstýrisfundunum, umframt at hann skrivaði brøv eisini.

– Í 1955 kom so tann stóra bókhaldsumleggingin, tá vit fóru frá teimum gomlu kolonubókunum – einari til inntøkur og einari til útreiðslur – til RUF, ið var eitt skollað gjøgnumskriftsbókhald, greiðir Hans Hendrik Strøm frá.

– Hendan skipan kom at virka frá 1956, og tá gjørdist eg so samstundis bókhaldari, umframt at røkja fulltrúauppgávurnar. Hetta hevur verið arbeiði mítt alla tíðina.

Settur sum kommunuskrivari

So hvørt sum árin gingu, varð sóknarstýrisskrivarin avlastaður meira og meira, og tá Poul Øster doyði í 1970, fekk Hans Hendrik bræv frá sóknarstýrinum um, at hann varð settur sum nýggjur kommunuskrivari, uttan at taka annar varð settur at naka sær av bókhaldinum.

Tá Hans Hendrik Strøm kom á kommunuskrivstovuna á Tvøroyri at arbeiða, var upprunliga ætlanin, at hann skuldi vera avloysari í einar triggjar mánaðir. Men tað gjørdist til 50 ár, so sigast má, at her er talan um eina langa avloysing, so tað forslær

Árin fram til 1985, tá Óli Debes kom at arbeiða á skrivstovuni, røkti Hans Hendrik so báðar hesar uppgávur.

– Tá Óli so kom, slapp eg at velja, um eg vildi halda fram sum skrivari ella bókhaldari, og tá valdi eg bókhaldið, sigur hann.

– Nú er nýggjur bókhaldari settur, Óluva Joensen, og hevur hon so avloyst meg. Í dag er arbeiði mitt ymist fyrifallandi, umframt at eg havi hjálpt Ólunu at seta seg inn í bókhaldið.

Nýggju formenn hesi 50 árin

– Tað skerst ikki burtur, at ein gjøgnum øll hesi árin er komin at kenna og samstarva við nógv fólk. Nú ein dagin roknaði eg eftir, og tá kom eg fram til, at hesi 50 árin hava tilsamans sitið 46 sóknarstýris- og býráðslim-ir – harav teir 22 ikki eru á lívi longur, sigur Hans Hendrik, ið hetta sama tíðarskeiðið hevur arbeiðt undir nýggju ymiskum sóknarstýris- og býráðsformonnum.

Teir hava verið Petur Mohr Dam, Klæmint Eliassen, Ove Djurhuus, Einar Larsen, Hemming Jespersen, Sverre Midjord, Poul Eli Bærentsen, Dánjal av Rana og nú Páll Vang. Av hesum hava Petur Mohr Dam og Sverre Midjord sitið í fleiri setum yvir longri tíðarskeið, meðan onkrir av hinum bert í heilt stutta tíð hava verið formenn.

Organiseraður javnaðarmaður

– Mær hevur dámt sera væl at verið á kommunuskrivstovuni, og eg havi kent meg væl viðfarnan av øllum, ið eg havi samstarvað við hesi 50 árin, sigur Hans Hendrik.

– Og tey eru, sum sagt, nokk so nógvi í tali eftirhondini.

Líka síðani hann var blaðungur, tá hann fór úr skúlanum og langt áðrenn hann fekk valrætt, hevur Hans Hendrik verið organiseraður javnaðarmaður.

Hetta hevur eisini ført við sær okkurt álitisstarv. Eitt nú hevur hann fyrri Javnaðarflokkin sitið í sjúkrarústýrinum fyrri Suðuroyar Sjúkrahús í 17 ár – tey síðstu seks sum formaður.

Tá Hans Hendrik Strøm í juni í fjør fór um tey 67, skjeyt býráðsformaðurin Páll Vang upp fyrri honum, at hann varð verandi á skrivstovuni, men fór niður í hálva tíð, heldur enn at gevast, sum hann tá kundi gjørt.

– Eg havi so arbeiðt í hálva tíð síðani, men eg rokni við, at eg helst fari at halda upp- at í summar, sigur Hans Hendrik.

Hann hevur ongantíð havt nakað serligt fríttíðarfrív, ið hann nú kann brúka tíðina til. Tað hava ikki stundir verið til tess hesi 50 árin, og tá fríttíðir hava verið, hevur hann heldur ynskt at brúkt tær saman við familjun.

Hóast hann kanska fer at leggja frá sær í summar, hevur Hans Hendrik ikki lagt sær nakrar beinleiðis framtíðarætlanir, tá arbeiðið á kommunuskrivstovuni ikki longur verður at fara upp til um morgnarnar.

At Hans Hendrik Strøm yvirhøvur kom á kommunuskrivstovuna at arbeiða, hevur sína søgu:

– Tað var Petur Mohr Dam, ið tá sat sum sóknarstýrisformaður, ið ein dagin mætti mær á veginum, tá hann spurdi meg, um eg hevði hug at koma á kommunuskrivstovuna at arbeiða sum avloysari í einar triggjar mánaðir.

So leggur Hans Hendrik aftrat: – Tað gjørdist ein long avloysing...

Framhald av síðu 2

danskene, som gør det ubehageligt at være færing i Danmark for øjeblikket. Hvert der har skylden, skal jeg ikke udtale mig om, men det er et faktum, at man betragter os som vilde frådere. Og det billede står jo i skærende modstrid til de 95-97 pct. af Folketingets medlemmer, der går ind for en fornuftig løsning på vores problemer.

– Danmark har pålagt færingerne selv at betale gælden i de krakkede banker, mens vi f.eks. har accepteret, at regningen for en krakket Bornholmerbank en fordeles på alle de danske skatteydere. Finder du – som færing og dansk statsborger med fulde rettigheder – at det er uretfærdigt?

– Nei. Det er i modstrid med mine ideer om selvstyret, at alt skal betales af de danske skatteydere. Vi må bide tænderne sammen og prøve at klare de forpligtelser, man har pålagt os. Og vi vil kæmpe til det sidste. Men så vil vi til gengæld også have nogle saglige forhandlinger om en løsning.

– Jeg mener, at Den Danske Bank har tøret et par milliarder af på os. Det burde ikke være sket. Men vi var uden muligheder for selv at gribe ind, fordi vores bankvæsen er underlagt det danske finansstelsyn. Vi har – som selvstyrenation – ikke fuld handelfrihed, hvad angår økonomien. Vi kan f.eks. ikke devaluere, da vi er bundet til den danske krone, hvilket bestemt har kostet os mange penge der senere år. Men nuvel, det er en ulempe, vi må acceptere, hvis vi vil have fordelene med.

– Vi er bedrøvede, som sagt. Og det er ubehageligt, at den gode vilje fra det danske folket – fra regeringen og de to store oppositionspartier – ikke udnyttes bedre. Man greb det sikkert forkert an i starten. De meget rigoristiske krav fra IMF-økonome (Den Internationale Valutafond) om at sætte det færøske samfund i stå, gav os ekstra omkostninger på to til tre milliarder.

Udlandet reagerede prompte. Alle kreditter blev stoppet. Det medførte selvfølgelig yderligere betalingsrisiko for bankerne, og landsstyret måtte så igen skærpe sine krav. Den negative spiral fortsatte.

– Hvor længe kan Færøerne blive ved med at klare denne karussell ned i dybet med tvangsauktioner, oplægning af fiskerflåden, fallitter og voldsom udvandring?

Har taget medicinen

– Vi kan ikke vente til udvandringen bliver så stor, at det hele kollapser. Men vi har, som mange glemmer, allerede i fire år taget medicinen for vores højkonjunktur. Præcis som man i Danmark tog den i 12 år efter de overophedede 70'ere. Hvad der er sket på Færøerne, er det samme, som Europa har været igennem. Vi har bare fået turen med nogle års forsinkelse.

– Vi må satse på nogen initiativer, der skaber beskæftigelse igen. Vi har i dag en arbejdsløshed på 22 pct., hvor Danmark har 10-12 pct. Jeg vil sige, at hvis vi kan få vores ledighed ned på 10-12 pct., så klarer vi skærene.

Den mangeårige færøske statsminister ligger voldsomt ud mod de danske biologer og deres udtalelser om, at færingerne hensynsløst har overfisket deres farvande, så fisken er forsvundet. Og 'am er harm over, at deres såkaldte 'videnskab' har smittet direkte af på de danske kرافt til Færøerne om at lave kvoter og neddrose fiskeriet.

– Det er noget sludder, at vi har nedfiske vores bestande. Vi har haft nogen ændringer i de biologiske forhold fra 1988 til 1993, som har gjort, at fisken ikke har været der. Og det, kombineret med et for stort fisketryk, gav selvfølgelig negative udslag.

Fisken er tilbage

– Men nu kommer fiskeritilbage. Der er i år væsentlig mere fisk i vore farvande på denne tid end på samme tid i fjor. Der er derfor økonomisk skrivebordsteori, der ligger bag regeringens og fiskeriministeriets skrappe krav til os om at indføre 'omsættelige kvoter' i fiskeriet.

– Jeg troede det ikke i 1992, men i dag er jeg overbevist om, at vi er sat under administration af det danske embedsmandsvælde. Og det kan kun gå galt.

Embedsmændene har ikke forudsætningerne for at administrere den færøske erhvervsudvikling. Det går ikke. De monopolfortagender, man nu har pålagt os – i bankvæsenet og det såkaldte driftsselskab for fiskeindustrien – går jo ikke i en tid, hvor muren er faldet og de statskapitalistiske systemer har spillet fallit. Vi vil ikke opbygge et privat-kommunistisk system på Færøerne.

– Man har monopoliseret fiskeforædlingen, monopoliseret produktionen. Man har købt alle fabrikkerne og bragtlagt de fleste ud fra en formodning om, at det hele bliver mere ratinelt.

Det er vanvid. Det er da også den eneste 'lov' på Færøerne, som er 'indført' uden at en eneste af Lagtingets 32 medlemmer stemte for.

Klare linier

– Men hvad gør i Nu?

– Vi er nødt til at sætte os ned og få de sidste betingelser med hensyn til vores gæld på plads. Herefter må det være slut med dansk indgriben. Der er flere løsningsmodeller, men jeg tror, det ender med, at Danmark 'fryser' vores gæld til senere. Resultatet bliver, at den færøske landskasse skylder otte-ti mia., men private på Færøerne ejer otte-ti mia. i tilgodehavende i udlandet. Så vil man måske søge at ekspropriere nogle af de private midler.

En retfærdig løsning ville efter min mening være, at Danmark og Færøerne fordele gælden mellem sig. Så de færøske skattaborgere klarer to-tre mia., den danske stat 'fryser' eller eftergiver to-tre mia. – og de danske banker, som jo har sparet et par mia. i gælds-løsningen, bidrager med resten. Men dette sidste er desværre nok kun et tankeeksperiment.

– Er I ved at være så trætte af Danmark, at I helst ville løsrive jer helt?

– Nej! Den aktuelle gæld skal vi selvfølgelig gøre op, og vi skal også blive enige om, hvordan den skal betales. Men hvis vi skal forblive i familie fremover, er det ikke et regnskab, vi skal gøre op daglig.

Regnskabet kan ikke gøres op

– I øvrigt er det næsten umuligt at gøre netteregnskabet op. Man kan sagtens finde ud af, hvor meget Færøerne hvert år får i bloktilskud. Men så enkelt er det jo ikke. Danmark har jo tjent, og tjener til stadighed, en masse på handelen med Færøerne. Broderparten af al færøsk handel med udlandet foregår jo via mellemhandlere i Danmark, der selvfølgelig scorer deres fortjeneste.

– Kunne Færøerne eksistere som selvstændig nation?

– Ja. Selvfølgelig kunne vi det. Men måske kun på en levetid på 50 pct. af den danske. Det har vi prøvet før. Det er kun de seneste 30-40 år, levestandarden på Færøerne har været sammenlignet med den danske. Jeg ønsker ikke en fuldstændig adskillelse, men vi kan selvfølgelig blive nødt til det, hvis det hele bliver ved at være så uærdigt og pengeløst.

– I øvrigt skal man ikke glemme, at færing er

Framhald á síðu 21

MÓTTØKA

Í sambandi við 50 ára starvsdag Hans Henrik Strøm's, skrivara og bókhaldara kommununar, mána-dagin 18. apríl, verður móttøka á Hotel Tvøroyri frá kl. 14-16.

Tvøroyrar kommuna

Orð & myndir:
Hilmar Jan